

TULAFONO TAU FAASALALAUGA MO POLOKALAME FAIGA PALOTA

TUUFAATASIA E AUAUNAGA TAU FAASALALAUAGA MA LE BSA MA E ALOAIA MAI LE ASO 1 IULAI 2023

Broadcasting Standards Authority
Te Mana Whanonga Kaipāho

Level 2 | 119 Ghuznee Street
Wellington 6011 | New Zealand

T: (04) 382 9508 | **FREEPHONE:** 0800 366 996

E: info@bsa.govt.nz

www.bsa.govt.nz

UPU TOMUA

O loo faatonuina i le tulafono Broadcasting Act 1989 auaunaga uma tau faasalalauga latou te tausisia matafai e faatumauina ai polokalame ma faiga o loo faasalalauina ai tulaga maualuga e talafeagai ma faiga e manaia ma lelei, tulafono ma poloaiga, ma tulaga e le faalauaiteleina ai.

O le tiute a le Broadcasting Standards Authority le faatonutonuina o tulaga maualuga ua faataatitia, iloiloaina o faasea aloaia, ma uunaia auaunaga tau faasalalauga e saunia ma amanaia tulaga talafeagai o loo folasia i le Tulafono Tau Faasalalauga.

O le auga faavae o le Tulafono Tau Faasalalauga leni le faamamafa o le taua o faiga taualoa o loo faatonutonuina ai mataupu e aofia i faasalalauga mo polokalame faiga palota. O le tiute a auaunaga tau faasalalauga le faamautinoa o loo usitaia tulaga maualuga tau faasalalauga i soo se faasalalauga o polokalame faiga palota.

I lalo o le fuaiupu 14 o le New Zealand Bill of Rights Act 1990, o loo taua ai aiatatau e saoloto ai le faaalua o manatu. E taua aiatatau nei i totonu o se atunuu o loo sagatonu le puleaina ma e sili atu ona taua ao sauni atu mo se faiga palota aoao, ao taumafai vaega faaupufai ma sui faatutu e faatosina tagata palota, atoa ai ma le sailia e le aumaimoa ma le afaalogologo o faamatalaga e mafai ai ona fai a latou faaiuga lelei mo se faiga palota. E faaoga e le Authority le New Zealand Bill of Rights Act e faatatau i ai faaiuga faasaga i faasea.

E mafai ona tuuina sao i le BSA faasea e fai iai se fuafuaga i se polokalame faiga palota e manatu ua le tausisia se tasi pe sili atu o tulaga maualuga tau faasalalauga o loo iai i totonu o le Tulafono leni. O le a taumafai le BSA e iloilo ituaiga faasea faapenei i se taimi vave ma talafeagai.

FAAMATALAGA E UIGA I LE TULAFONO LENEI

E tutusa tulaga maualuga tau faasalalauga o loo noatia ma fuafua ai polokalame faiga palota e pei ona noatia ai isi.

E tusa ai ma lea faiga, e tataua ona faaoga faatasi le Tulafono Laiti leni ma isi Tulafono Tau Faasalalauga i Niu Sila. E maua fua kopi o le Code of Broadcasting Standards Authority in New Zealand mai le Broadcasting Standards Authority ma le www.bsa.govt.nz. E tasi le itu e le o faaogaina i le tulaga maualuga leni: o le manaoga e faasalalau finagalo eseese ma le taua i mataupu e feteenai ai peitai e taua i tagata lautele (o le tulaga 'paleni' o loo i le Tulafono Laiti) e le o aofia ai polokalame faiga palota (tagai i le fuaiupu 73 o le Broadcasting Act).

E tusa ai ma mataupu faapitoa lava mo faiga palota aoao, o le a faaoga tulaga maualuga tau faasalalauga faapei o faiga tonu ma le sao i polokalame faiga palota i se auala e amanaiaina ai le taua o le saolotoga e faaali ai manatu faalemalo ma felafolafoaiga.

E tuuina sao i le BSA faasea e uiga i polokalame faiga palota.

O LE A LE 'POLOKALAME FAIGA PALOTA'?

E faauiga 'polokalame faiga palota' o se polokalame e:

- uunaia pe faatauana, pe foliga o loo uunaia pe faatauana, tagata palota e palota mo se vaega faaupufai poo le filifiliaina o se sui faatu a se itumalo; pe
- uunaia pe faatauana, pe foliga o loo uunaia pe faatauana, tagata palota ia aua nei palota mo se vaega faaupufai poo le filifiliaina o se sui faatu a se itumalo; pe
- lagolagoina malosi se sui faatu a se itumalo poo se vaega faaupufai; pe
- tete e i se sui faatu a se itumalo poo se vaega faaupufai; pe
- faasalalau fonotaga ua maea ona faatino poo fuafua e faatino e fesooteai ma se faiga palota

(silasila i le fuaiupu 69 o le Broadcasting Act).

O le a faasalalau polokalame faiga palota o ni ata pupuu faalauiloa poo ni faasalalauga faatosina i luga o le televise poo le leitio, mo vaega faaupufai poo sui faatutu mo itumalo. E mafai ona tuuina sao i le BSA faasea e uiga i nei polokalame.

Ua faamaonia e le Court of Appeal o polokalame faiga palota e faatatau patino lava i polokalame o loo faasalalau mo vaega faaupufai poo sui faatutu – ma e le o ni polokalame na amatamea i ai auaunaga tau faasalalauga poo isi vaega auai (*The Electoral Commission v Watson & Jones*, CA239/2015 [2016] NZCA 512, 20 Oketopa 2016).

O isi polokalame e faatatau i faiga palota (e pei o talafou, faamatalaga, talafou i mea o tutupu, faafiatiaga poo ata ma faamatalaga i mea moni) e le o noatia i le Tulafono mo Polokalame Faiga Palota. Peitai, e tatau lava ona usitaia isi tulaga maua tau faasalalauga e talafeagai ma o loo aofia i totonu o le Code of Broadcasting Standards in New Zealand. E tatau ona tuuina atu muamua faasea e uiga i nei polokalame i le auaunaga tau faasalalauga.

'Faiga Palota' o lona uiga o le faiga palota aoao poo se faiga palota laitiiti mo sui poo se sui o le Maota o le Palemene. E le o aofia faiga palota faalotoifale i le Tulafono mo Polokalame Faiga Palota.

E le mafai ona faasalalau polokalame faiga palota sei vagana ai 'vaitaimi atofaina mo faiga palota' (e amata mai i le aso ua faatulafonoina (o le aso na faasalalau ai se faiga palota) ma faamuta i le faaiuga o le aso e sosoo ai ma le aso e faia ai palota).

ISI ITUAIGA FAASALALAUGA FAALAUILOA MO FAIGA PALOTA: ADVERTISING STANDARDS AUTHORITY

O faasalalauga faalauiloa mo faiga palota a auaunaga tau faasalalauga e ese mai i le televise ma leitio (e pei o nusipepa, billboards, pamphlets, faletifaga ma le initaneti – e aofia ai social media) e le o aofia i lalo o le tulafono lenei.

O faasalalauga faalauiloa mo faiga palota i soo se auaunaga tau faasalalauga (e aofia ai televise ma leitio) a vaega auai (e le o ni sui faatutu/vaega faaupufai) e le o aofia foi i lalo o le tulafono lenei.

O faasea e uiga i nei faasalalauga faalauiloa mo faiga palota e ono mafai, pe a talafeagai ai, ona tuuina atu i le Advertising Standards Authority (silasila i Fesootaiga).

MANATU A LE FAATONU I FAIGA PALOTA: MEDIA COUNCIL

E mafai ona tuuina atu i le New Zealand Media Council faasea faasaga i mataupu tau faiga palota e tusa ai ma manatu a le faatonu sa faasalalauina i tusitusiga mo sui lesitala a le New Zealand Media Council (silasila i Fesootaiga).

ELECTORAL COMMISSION

O faasea poo fesili e faatatau i isi manaoga e fesootai ma polokalame faiga palota (i lalo o le Broadcasting Act) poo faasalalauga faalauiloa mo faiga palota (i lalo o le Electoral Act), faapei o faamatalaga faalauiloa, fesoasoani tupe, ma faatonuga, e tatau ona faatuatusi i le Electoral Commission (silasila i Fesootaiga).

E maua faamatalaga i mataupu faatatau i faiga palota ma nofoaga tonu e tuuina mai ai faasea i le Broadcasting Standards Authority (www.bsa.govt.nz).

FAAVAE MO SE FAASEA ALOAIA

O faasea aloaia o loo tuuaia ai se auunaga tau faasalalauga i le le tausisia o ana matafaioi e faatumauina ai se tasi pe sili atu o tulaga maualuga tau faasalalauga o loo taua i lalo:

TULAGA MAUALUGA E1 - E Noatia Polokalame Faiga Palota i Isi Tulafono Laiti

TULAGA MAUALUGA E2 - Polokalame Faiga Palota e Lagolagoina Malosi – Iloga le Eseeesega o Faamatalaga i Mea Moni mai Manatu Faaalia poo Manatu e Lagolagoina Malosi

TULAGA MAUALUGA E3 - Taufaaatauvaaina

TULAGA MAUALUGA E4 - Polokalame Taufaaesese

FAAGASOLOGA O SE FAASEA ALOAIA

E tatau i faasea aloaia faasaga i polokalame faiga palota ona aofia ai tulaga nei:

- faamatalaga tusitusia
- tuuina sao i le BSA i totonu o le 60 aso faigaluega talu mai le aso na faasalalau ai.

E tatau i faasea aloaia ona faamaoti ai itu nei:

- o le faasea o se faasea aloaia e uiga i se polokalame faiga palota
- igoa o le polokalame
- igoa o se vaega faaupufai poo se sui faatu sa aofia i le faasalalauga
- ofisa faasalalau na faasalalauina (faataitaiga station poo le channel)
- o le aso ma le taimi na faasalalau ai
- e tusa ma (le) taiala maualuga, o le Tulafono Laiti ma/poo le Code of Broadcasting in New Zealand, ua le usitaia ma mafuaaga ua solia ai.

E maua uma tulafono tau faasalalauga mai le BSA ma le upega tafailagi.

Talu ai faiga masani mo polokalame faiga palota e sili ai ona tuuina mai faasea i le taimi lava ua maea ai se faasalalauga, e ui lava i le 60 aso faigaluega ua tuuina atu e faataunuu ai se faasea.

TULAFONO MO POLOKALAME FAIGA PALOTA

E faaoga tulaga maualuga o loo taua i lalo i polokalame uma mo faiga palota i totonu o Niu Sila.

O TULAGA MAUALUGA

TTULAGA MAUALUGA E1 – E NOATIA POLOKALAME FAIGA PALOTA I ISI TULAFONO LAITI

E noatia se polokalame faiga palota i aiaiga talafeagai uma o le Code of Broadcasting Standards in New Zealand sei vagana ai tulaga o loo moomia ai ona saunia manatu taua eseese i mataupu o loo faatauaina faalauaitete.

E aoga ma taua le iai o felafolafoaiga malosi, manatu e lagolagoina malosi ai ma manatu faaalua faalemalo o se vaega i totonu o se atunuu o loo sagatonu le puleaina ma o le a faaoga tulaga maualuga tau faasalalauga i se faiga e amanaiaina ai le auga tonu o se faasalalauga.

Taiala:

E1a E le gata i soo se taiala patino lava i le tulafono lenei, o le a faaoga taiala ma faamatalaga o loo i totonu o le Code of Broadcasting Standards in New Zealand e fuafua i ai iloiloga o polokalame o loo taua i lalo o le tulaga maualuga E1.

E1b Iloiloga o le Sao o Tulaga Maualuga:

- O folafolaga i le lumanai (faataitaiga folafolaga i taimi o faiga palota), e le o ni faamatalaga o ni mea moni poo ni manatu, e le mafai ona iloilo i

lalo o le sao o tulaga maualuga. O faamatalaga nei e tataua ona faia i ai se fuafuaga i lalo o le tulaga maualuga E2. Peitai, o folafolaga e faatatau i le lumanai o loo faavae i faamatalaga i mea moni, e ono aiaia i lalo o le sao o tulaga maualuga.

- O le a fuafua le iloiloina o soo se polokalame faiga palota pe na faasino i se faamaumauga moni pe taufaasese i le faauigaina a se tasi o le aumaimoa poo se aufaalogologo e faatuatua i le auga tonu o se faasalalauga faatosina mo faiga palota (faataitaiga faamata e faauiga e se tasi o le aumaimoa poo le aufaalogologo se faamatalaga i upu o loo faaupu ai poo se faiga manino e faalauiloa ai taiala a se vaega faaupufai/sui faatu poo uunaia ai se palota i se faiga faapitoa).
- E iloilo tulaga e iloa ai le sao o tulaga maualuga o loo moomia i faamatalaga taitasi (ona faatusa lea i le auga tonu atoa o le polokalame).
- E ono talafeagai itu nei i le auga tonu:
 - o le faaogaina o faiga e faapuupu ma faafaigofie poo le faatele o faamatalaga e lagolagoina malosi ai se manatu
 - poo fesootai faamatalaga talafeagai i se mataupu faatatau i faiga palota poo se taiala a se vaega faaupufai o loo fuafuaina e le aumaimoa poo le aufaalogologo o le a faalauiloa (e faaitiitia ai le faaseseina o tagata).

TULAGA MAUALUGA E2 – POLOKALAME FAIGA PALOTA E LAGOLAGOINA MALOSI – ILOGA LE ESESEGA O FAAMATALAGA I MEA MONI MAI MANATU FAAALIA POO MANATU E LAGOLAGOINA MALOSI

E ono aofia i se polokalame faiga palota se felafolafoaiga, manatu e lagolagoina malosi ma manatu faaalua, peitai e tatau ona iloga lelei le eseese o faamatalaga i mea moni mai manatu faaalua poo manatu e lagolagoina malosi ai.

Taiala:

- E2a Faamaoniga (faaitaiga suesuga tau aoaoga, manatu a se mataisau o se matata) e lagolago ai faamatalaga i mea moni e tatau ona talafeagai ma malosi ma e faigofie ona maua ma tauaaoina.
- E2b O faasalalauga faalauiloa mo faiga palota o loo uunaia ai folafolaga o faiga faavae a se vaega faaupufai poo se sui faatu, e atagia ai manatu maua faalemalo, ma e masani ai ona faaleo folafolaga tetele mo manatu o loo lagolagoina malosi, nai lo faamatalaga i mea moni (ma e masani ona iloagofie le eseese o itu nei).
- E2c E iloilo le tausisia o le tulaga maua lenei i faamatalaga taitasi (ona faatusa lea i le auga tonu atoa o le polokalame).
- E2d O le iloilo e iloa ai poo iloagofie se faamatalaga o ni faamatalaga i mea moni poo se manatu faaalua poo se manatu e lagolagoina malosi ai e ono faatatau i tulaga nei:
- o le auga tonu ma le faiga sa faasalalauina ai (e aofia ai le agaga o loo momoli mai ai) le polokalame
 - o le tulaga sao (faaupuga tonu na faaoga) o le faamatalaga
 - pe mafai ona faamaonia le sao poo le sese o le faamatalaga (o se mea moni) pe ono teena poo se manatu a se tagata lava ia (manatu faaalua poo se manatu e lagolagoina malosi ai)
 - faapefea ona malamalama i ai se tasi o le aumaimoa poo se tasi o le afaalogologo e faatuaina

- faalauiloaina i le polokalame le vaega faaupufai o loo faasino i ai le polokalame, o le tauleleia ma taiala a le vaega faaupufai/sui faatu
- pe mafai ona faaigofieina le faauigaina o faamatalaga o se manatu fai toatasi faalemalo poo se manatu e lagolagoina malosi ai, ma e faavae i se faiga e tauanau ai tagata palota taitoatasi e palota mo se vaega faaupufai/sui faatu
- pe na faatatau se tasi o manatu i se faiga lautele tau faasalalauga (faaitaiga i le televise, leitio poo isi ituaiga auaunaga) ma o loo mafai e le aumaimoa poo afaalogologo ona malamalama lelei i le eseese o manatu e fuafua i ai faaiuga mo itu e palota i ai.

TULAGA MAUALUGA E3 – TAUFAATAUVAAINA

E ui i se polokalame faiga palota e teena ai se vaega faaupufai poo se sui faatu, e le tatau ona aofia ai ni manatu e ono taufaatauvaaina ai se vaega faaupufai poo se sui faatu.

Taiala:

- E3a "Taufaatauvaaa" o loo faamatalaina o se faiga e faaleaogaina ai le tauleleia o se vaega faaupufai poo se sui faatu.
- E3b O le taua o le saoloto e faaali manatu ao sauni atu i se faiga palota aoao, o lona uiga e masani ona aofia ai manatu faatautee, ma e masani ona faaupu i se agaga taufaamatau pe taufaaleaga, ma e alagatatau ai ona faia se faaiuga e iloa ai ua taufaatauvaaina se vaega faaupufai poo se sui faatu i se faasalalauga e le tusa ai ma le tulaga maua.
- E3c E le o faamoemoe le tulaga maua lenei e foia le faasalalauina o manatu nei:
- mea moni
 - faaalua i se agaga mama faamatalaga taua, faauigana, manatu poo le lagolagoina malosi o se vaega faaupufai poo se sui faatu
 - tausuga talafeagai pe faifai.

TULAGA MAUALUGA E4 – POLOKALAME TAUFASESE

E le tatau i se polokalame faiga palota ona faaitaia se polokalame o loo faasolo i le taimi nei, faiga pe taifoliga tutusa le faiga ma e ono faaseseina ai.

Taiala:

E4a E fuafua le iloiloga o se polokalame faiga palota o loo faaitaia se polokalame o loo faasolo i le taimi nei, e tai foliga tutusa le faiga ma e ono faaseseina ai, i le faauigaina a se tasi o le aumaimoa poo afaalogologo faatuatuaina (o lona uiga e mafai e se tasi o le aumaimoa poo afaalogologo ona iloa tonu o loo maimoa i se faasalalauga faalauiloa o loo faalauiloaina ai se tasi o vaega faaupufai poo se sui faatu).

E4b O le iloiloga o polokalame i lalo o le tulaga maualuga lenei e aofia ai manatu e faatatau i tulaga nei, poo fea lava e talafeagai ai:

- o le uiga ma le tele o soo se faiga faaitaitai
- poo tutusa tagavai a vaega faaupufai/sui faatu, faaupuga, faasalalauga faalauiloa poo isi manatu tai tutusa ma manatu o loo aofia i totonu o le polokalame.

TAIALA E FAATATAU I TULAGA MAUALUGA UMA:

G1a O le a aofia i iloiloga o faasea o loo faia i lalo o le Tulafono Tau Faasalalauga mo Polokalame Faiga Palota, le taua o le iai o le saolotoga e faaali ai manatu ao sauni atu mo se faiga palota aoao. E tusa ai ma le tele o le faataua o loo ave i saunoaga faalemalo ao sauni atu i se faiga palota, e tatau foi ona maualuga le faauigaina e faia i se polokalame faiga palota ua le tausisia soo se tulaga maualuga o loo taua i totonu o le tulafono lenei (o lona uiga e tatau ona matuai tele le afaina poo aafiaga e ono taunuu i ai e mafua mai i se polokalame)

FESOOTAIGA

FAASEA I POLOKALAME FAIGA PALOTA

Broadcasting Standards Authority

PO Box 9213
Wellington 6141
Phone: (04) 382 9508
Freephone: 0800 366 996
Email: info@bsa.govt.nz
Web: www.bsa.govt.nz

FAASEA I FAASALALAUGA FAALAUILOA MO FAIGA PALOTA

Advertising Standards Authority

PO Box 10 675
Wellington 6143
Phone: (04) 472 7852
Freephone: 0800 234 357
Email: asa@asa.co.nz
Web: www.asa.co.nz

FAASEA I TUSITUSIGA A LE FAATONU

New Zealand Media Council

PO Box 10 879
Wellington 6011
Phone: (04) 473 5220
Freephone: 0800 969 357
Email: info@mediacouncil.org.nz
Web: www.mediacouncil.org.nz

ISI FAAMATALAGA MO FAIGA PALOTA

Electoral Commission

PO Box 3220
Wellington 6140
Phone: (04) 495 0030
Email: enquiries@elections.govt.nz
Web: www.elections.nz